

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Forebygge mobbing i barnehagen

Prevent bullying in kindergarden

Kandidatnummer: 195

BLUBACH

Fakultet for lærarutdanning, kultur og idrett (FLKI)

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag, BLU

HVL campus Bergen

Veileder: Jannice Eikefet Berland

Innleveringsdato: 31.05.19

Antall ord: 8246

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Abstract

Bullying is a topic that has been little researched until now in the recent years. I want to get a closer acquaintance with the phenomenon and look into the issue, how do the educational Supervisor prevent bullying in the kindergarten? In order to answer this problem, I have chosen to use a qualitative method, and interviewed three educational supervisors from both municipal and private kindergartens. The purpose of this task has been to find out how much knowledge the educational supervisors have about bullying and how they work with prevention.

My findings indicate that my informants know about how bullying occurs in the kindergarten and are aware of their own actions and attitudes. Bullying seems to be on the agenda in the kindergarten and the informants point out that the staff has good attitudes and actions for the children's best. The respondent's answers correspond to each other and it indicates that they are reflected and have good competence on this topic. There was also no special difference between private and municipal kindergartens when it came to bullying and the prevention work.

Innholdsfortegnelse:

Abstract	2
1.0 Innledning	4
1.1 Problemstilling	4
1.2 Rammeplanen om mobbing og fellesskap.....	4
2.0 Teoretisk grunnlag	6
2.1 Ulike definisjoner på mobbing	6
2.2 Former for mobbing	7
2.3 Pedagogisk ledelse	8
2.4 Ansvar	9
2.5 Speiling.....	9
2.6 Foreldresamarbeid	10
3. Metode	12
3.1 Kvalitativt intervju	12
3.2 Personvern og etisk perspektiv	13
3.3 Informanter.....	13
4. Presentasjon av datamateriale	14
4.1 Forståelse av begrepet mobbing	14
4.2 Samtale med barna	14
4.3 Grunnen til mobbing	15
4.4 Personalgruppen	15
4.5 Forebyggende tiltak	16
4.6 Sosial kompetanse	16
4.7 Foreldresamarbeid	17
5. Drøfting	18
5.1 Hvordan forstår de pedagogiske lederne begrepet mobbing?	18
5.2 Hvordan snakker de ansatte med barna om mobbing?	19
5.3 På hvilke måter jobber pedagogisk leder med personalet om temaet?.....	20
5.4 Hvilke forebyggende tiltak bruker personalet når det kommer til både barn og voksne?	21
5.5 Hvordan arbeider personalet med sosial kompetanse som forebyggende metode?.....	22
5.6 Hvordan samarbeide med foreldre?.....	23
7. Avslutning	25
Litteraturliste:	26

1.0 Innledning

Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette (Utdanningsdirektoratet, 2017). *Neglisjering av mobbing i barnehagekonteksten er overraskende, tatt i betraktning forskningsfunn som indikerer at mobbing også forekommer i barnehagen. Forskning på barns trivsel og medvirkning i barnehagen i Norge (NTNU,2012) viser at 12% av barna sier at de ofte blir plaget av andre barn når de er i barnehagen* (Lund, Godtfredsen, Helgeland, Nome, Kovac & Cameron, 2015, s. 7).

Jeg vil skrive om temaet mobbing i barnehagen fordi dette er et tema som engasjerer meg. Som ansatt i barnehagen synes jeg det er viktig å ha kunnskap om mobbing og hvordan en skal forebygge dette. I forskningslitteratur kommer det fram at barnehagebarn ikke har modenheten som skal til for å gjennomføre bevisste og systematiske utfrysninger av barn (Helgesen, 2014, s.11). Dette strider mot mine observasjoner da jeg observert at mobbing i barnehagen oppstår. Med bakgrunn av dette vil jeg undersøke og lære mer om hvordan mobbing oppstår i barnehagen, hvor mye kunnskap pedagogiske ledere har om mobbing og hvordan de gjennomfører tiltak for å forebygge dette i barnehagen. For å gjøre dette har jeg valgt å intervju tre pedagogiske ledere fra ulike barnehager.

1.1 Problemstilling

Jeg har, etter observasjoner fra praksis og i studieløpet, undret meg over hvordan barnehagene jobber i forhold til forebygging av mobbing og hvordan pedagogiske ledere tar tak i denne utfordringen. Dette førte meg fram til følgende problemstilling: «Hvordan jobber pedagogiske ledere for å forebygge mobbing i barnehagen?»

I oppgaven vil jeg først presentere teori som omhandler mobbing og mobbing i barnehagen. Deretter vil jeg ved hjelp av metode som ble brukt i datainnsamlingen, presentere funnene mine og videre analysere og drøfte. Til slutt vil jeg forsøke å besvare problemstillingen med utgangspunkt i funn fra datainnsamlingen. Problemstillingen til denne oppgaven vil dermed bli besvart med utgangspunkt fra tre pedagogiske lederne som deltok.

1.2 Rammeplanen om mobbing, fellesskap og likeverd

I rammeplanen for barnehagen (2017) fastslår at barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet. Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt.

Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap, vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. I tillegg skal barnehagen bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (Utdanningsdirektoratet, 2017). Personalet er rollemodeller og skal formidle og fremme likeverd og likestilling. Ansatte som er aktive og tydelige vil være med å skape et sosialt miljø som er varmt og inkluderende (Kunnskapsdepartementet, 2006).

2.0 Teoretisk grunnlag

For å besvare problemstillingen min vil jeg se nærmere på hva mobbing egentlig er, ulike definisjoner og former for mobbing, pedagogisk ledelse i samarbeid mot mobbing, ansvar og trekke inn relevant informasjon fra rammeplanen. I andre del av oppgaven vil jeg drøfte funnene i datainnsamlingen min som vil være knyttet opp mot teorien som omhandler dette temaet.

En forskningsrapport utarbeidet av Universitet i Agder, Sørlandet sykehus og Kristiansand kommune for Foreldreutvalgene for barnehager (FUB) og grunnsopplæringen (FUG), fastslår at mobbing er et problem også i barnehagen. Denne viser til at minst ett barn i hver barnehage blir mobbet, og samtidig mener én av fire voksne at det blir overdrevet fokus på mobbing i barnehagen (Sandgrind, 2015).

2.1 Ulike definisjoner på begrepet mobbing

I forskningsrapporten (2015) lanserer forskerne en ny definisjon på mobbing:

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.»

Den nye definisjonen vektlegger altså barnets opplevelse av krenkelse knyttet til ekskludering fra fellesskapet, og de voksnes rolle i forhold til å tilrettelegge for inkludering av alle barn.

Gjennom tidene har det internasjonalt vokst fram en forståelse som er ganske samstemt når det gjelder mobbing. Det er nesten identiske elementer som blir brukt i definisjonene av begrepet mobbing (Roland, 2007). Roland (2007) definerer mobbing slik:

«Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen» (Roland, 2007).

Erling Roland, professor i pedagogisk psykologi, er en av landets ledende eksperter på mobbing. Han vektlegger voldsaspektet i mobbing. Han har sammen med Grete Sørensen Vaaland utformet en slik definisjon av begrepet mobbing:

«Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og/eller fysisk vold mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbingen forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid. Fysisk plaging, utestenging og erting er de vanligste formene for mobbing» (Roland og Vaaland, 2003, i Helgesen, 2014, s.21).

En annen som også har forsket på fenomenet mobbing er Dan Olweus. Han definerer mobbing som en eller flere personers utøvelse av negative handlinger med den intensjon om å påføre eller forsøke å påføre skade eller forårsake ubehag overfor en annen (Helgesen, 2014, s.21).

Disse fire definisjonene av mobbing defineres ganske likt, hvorvidt forskningsrapporten fra Universitet i Agder, Sørlandet sykehus og Kristiansand kommune for Foreldreutvalgene for barnehager går mer i dybden på barns opplevelse og Dan Olweus, Grete Sørensen Vaaland og Erling Roland går mer i dybden på voldsaspektet. Felles for dem er at mobbing blir beskrevet som negative handlinger mot et offer, utført av en eller flere personer.

2.2 Former for mobbing

Mobbing kan foregå i flere forskjellige former. En skiller mellom tre former for mobbing: fysisk, verbal og indirekte, og direkte og indirekte mobbing. Den tredje inndelingen som presenteres i boken til Mai Brit Helgesen er fra en kanadisk forskergruppe som skiller mellom åpen og relasjonell mobbing. Slik som den kanadiske forskergruppen har også en finsk forskergruppe delt mobbing inn i fysisk, verbal og indirekte (Helgesen, 2014, s. 26-27).

Fysisk mobbing kan være å dytte, slå, sparke, kaste noe på noen og lignende, mens verbal mobbing vil være for eksempel trusler om fysiske angrep, true med å dytte noen av en sykkel dersom vedkommende ikke får sykkelen selv. Indirekte mobbing er en form for mobbing der vedkommende ikke blir identifisert som mobber. Dette kan forstås som en sofistikert form for mobbing der det kan se ut som at hensikten ikke er å skade noen, og angriperen kan da ikke identifiseres. Et eksempel på dette kan være å være sammen med noen andre for hevn, forsøke å få en annen på dens side mot en annen eller å fortelle løgner om en person som angriperen vil skal ekskluderes. Mobbingen blir skjult fordi når angriperen forblir uidentifisert, unngås motangrep (Helgesen, 2014, s.27).

Det er den kanadiske forskergruppen som skiller mellom åpen og relasjonell mobbing. Disse kan sammenlignes med den finske forskergruppens forståelse av mobbeformene. De forstår åpen mobbing som identisk med fysiske angrep eller trusler om slike angrep. Relasjonell mobbing er sosial ekskludering og sladder som kan bestå av direkte eller indirekte angrep. Direkte i den betydningen at mobberen utfører handlingene rettet mot personen som ønskes ekskludert, eller indirekte som kan være å fortelle usannheter om en annen bak vedkommende rygg, og på den måten skjule handlingene, og mobberen kan dermed ikke hevnes eller straffes (Xie, Cairns og Cairns, ref. i Helgesen, 2014, s. 27). Med dette ser man at de ulike

forskergruppene har forskjellige begreper på formene for mobbing, men som sees som identisk forståelse (2014).

2.3 Pedagogisk ledelse mot mobbing

Som pedagogisk leder skal du veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet (Utdanningsdirektoratet, 2017). Når man skal innføre en pedagogisk praksis som skal hindre og stoppe erting og mobbing, er det viktig å jobbe med den daglige praksisen og grunnlaget den hviler på. Lederen har en nøkkelfunksjon i arbeid i å tilrettelegge og implementere godt fellesskap. Det kreves detaljert planlegging, prioritering og målrettet arbeid for å sikre at gode initiativ får utspille seg i hverdagen og bli innarbeidet i barnehagens grunnleggende prinsipper for det pedagogiske arbeidet. Lederen skal holde fast ved at det skal innføres klart definerte retningslinjer på bakgrunn av den konkrete pedagogiske metoden, og at avtalene overholdes (Høiby & Trolle, 2012, s.103).

Som pedagogisk leder har man stor påvirkningskraft på sine medarbeidere. En er rollemodell og man må tre fram som et godt eksempel når det gjelder faglig skjønn, refleksjon over praksis, holdninger og handlinger. Meyer (2005) mener at pedagogisk ledelse bygger på evnen lederen har til å skape gode relasjoner mellom alle som jobber i barnehagen eller som har tilhørighet i barnehagen og det å skape et godt læringsmiljø for både barn og ansatte (Aasen, 2018, s.98). Holdningsarbeid blant barnehageansatte er helt sentralt i forebyggingen av mobbing, men det er imidlertid noe av det mest utfordrende å snakke om, mener forsker fra Universitetet i Agder, Ingrid Lund. Det er viktig at barnehagen har ledere som holder trykket oppe på tematikken og at man er bevisst på ansvar til holdninger som leder, både av lek, av barn og de ansatte. Den viktigste oppgaven til barnehagen er å bidra til barns trivsel. Det kreves kompetanse å ivareta, se og imøtekomme enkeltbarn og en barnegruppe, og en må som leder hele tiden reflektere og vurdere praksis (Johansen, Ø. 2017).

Ingrid Lund presiserer at det trengs tydelige og varme voksne i møte med mobbing i barnehagen. Når de voksne er trygge, er det lettere for barna å føle seg trygg (Helgesen, 2014, s. 115). Barnehagen skal gi barna felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap (Utdanningsdirektoratet, 2017). Barnehagen må samarbeide mot utestenging og mobbing og som pedagogisk leder har man hovedansvaret for å implementere det gode fellesskapet i barnehagen (Aasen, 2018, s.111).

2.4 Ansvar og barns adferd

Barn har rett til omsorg. Ansatte i barnehagen har en plikt til å gjøre det de kan for at mobbing ikke skal forekomme i barnehagen. Primært skal man forebygge, sekundært gripe inn så tidlig som mulig. Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode muligheter for utvikling og aktivitet i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem (Barne- og familiedepartementet, 2014).

De ansatte i barnehagen er rollemodeller for barna. Personalet har som rollemodeller et særlig ansvar for at barnehagens verdigrunnlag etterlevs i praksis. Refleksjoner over egne verdier og handlinger skal inngå i personalets pedagogiske drøftinger. Barnehagen skal systematisk vurdere om egen praksis og barnehagens kultur bidrar til å fremme verdiene som skal ligge til grunn for barnehagens virksomhet. Barnehagen skal arbeide kontinuerlig med å støtte og fremme enkeltbarns og barnegruppens sosiale ferdigheter (Kunnskapsdepartementet, 2006). Personalet er rollemodeller og bidrar gjennom egen væremåte til barns læring av sosiale ferdigheter. Et aktivt og tydelig personale er nødvendig for å skape et varmt og inkluderende sosialt miljø. Anerkjennende og støttende relasjoner er et grunnlag for utvikling av sosial kompetanse (2006). Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet (Utdanningsdirektoratet, 2017).

I mobbesituasjoner kan det vise seg at det barnet som er utsatt for mobbing trekker seg tilbake, ikke gir beskjed og kan lett bli usynlig i barnehagens hektiske hverdag. Forskning viser at de barna som viser denne type adferd, er de barna som lettest blir ofre for mobbing (Lund, Ertesvåg og Roland, 2010, ref. Helgesen, 2014, s. 116). Adferd er et språk som må leses av de voksne. Barn reagerer forskjellig når de føler seg utrygge, ensomme eller redde. Noen reagerer med innagerende adferd mens andre reagerer med utagerende adferd. Det er de voksne i barnehagen sitt ansvar å lese disse adferdsuttrykkene (Lund, 2014).

Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (Utdanningsdirektoratet, 2017).

2.5 Barna speiler seg i de voksne

George Herbert Mead, en amerikansk filosof og psykolog, kom i 1929 med sin speilingsteori. Teorien hans gikk ut på at man speiler seg i andre mennesker. Man speiler seg i andres sanksjoner, altså blikk, mimikk, oppmerksomhet eller muntlige utsagt og danner seg et bilde av seg selv. Dette kaller han «selvet». Man begynner etter hvert å lære oss hvordan andre vurderer oss. Dette omtaler Mead som den generaliserte andre, som manifesterer seg som et sett

med normer. Han ser på dette som en nødvendig prosess for at medlemmer i samfunnet skal kunne innordne seg hverandre (Mikdad, 2017, s. 30)

I barnehagen er det viktig å være bevisst på at de voksne i barnehagen har stor påvirkningskraft på barnas selvbilde. Det er personalets ansvar å være bevisst på egne holdninger, handlinger og språkbruk rundt de andre ansatte og spesielt barna. Vi er signifikante andre, som har stor betydning og innvirkning på barnas selvoppfattelse (Gjørund & Huseby, 2011 s.15-16). Denne teorien kan knyttes opp mot det som står i rammeplanen om at barna skal føle å bli sett, anerkjent og bli synliggjort i fellesskapet. Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv (Utdanningsdirektoratet, 2017). Barnas foreldre er også deres signifikante andre og har stor påvirkningskraft på hvordan barn oppfatter seg selv og omgivelsene.

2.6 Et godt foreldresamarbeid

Birthe Ravn (1995) forklarer at samarbeid er *et forhold mellom mennesker som i respekt for hverandres forskjellige kunnskaper, ferdigheter, egenskaper og holdninger arbeider mot samme mål på grunnlag av en felles sum ressurser* (Glaser, 2018, s.67). Et kvalitativt godt foreldresamarbeid kan bidra til å styrke barnas utvikling, trivsel, lek og læring. Når foreldre opplever at samarbeidet og kommunikasjonen med barnehagen er god, vil det positivt påvirke barnas trivsel og utvikling (Glaser, 2018).

Nært samarbeid mellom personale og foreldre og systematisk observasjon og refleksjon over kvaliteten på det uformelle samspillet kan sikre at mobbing verken oppstår eller får utvikle seg. Barnehagen skal gi barna en etisk oppdragelse i samarbeid med foreldrene. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Barnehageloven, § 1). I barnehagen må hverdagslivet og det sosiale samspillet bevisstgjøres, uttrykkes, vurderes kritisk og eventuelt endres for å fremme barnas sosiale kompetanse og forhindre mobbing. Dette krever et personale som er klar over betydningen av vennskap og kompleksiteten i barns samspill med hverandre, som setter tydelige og forståelige grenser, som kommuniserer godt med foreldrene, og som tar ansvar og arbeider aktivt for å skape et vennskapelig og sosialt trygt miljø til alle barna (Barne- og familiedepartementet, 2014).

3. Metode

Metode er en planmessig fremgangsmåte (Tranøy, 2019). Altså, metode kan forstås som veien til målet.

I denne delen vil jeg greie ut om metodebegrepet og gjøre rede for hvilken metode jeg har benyttet for å finne svar på min problemstilling som er *hvordan jobber pedagogiske ledere for å forebygge mobbing i barnehagen?* Jeg vil her også presentere informantene mine.

En måte å tilegne seg kunnskap på er gjennom egne og andres erfaringer. Man skaper seg en forestilling basert på egne individuelle erfaringer i vår egen verden og på bakgrunn av disse skaper vi generelle forestillinger om den store verden. Denne formen for teori kalles hverdagsteori (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 16). Men siden denne formen for teori ofte er basert på synsing kan den ikke alltid være tilstrekkelig nok for å trekke beslutninger om den faktiske virkeligheten. For å gjøre dette kreves det systematiske fremgangsmåter og samfunnsvitenskapelige metoder. Slike metoder dreier seg om å innhente informasjon om den sosiale virkeligheten, analysere dem, og finne ut hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser. Videre kan man dele den samfunnsvitenskapelige metoden opp i kvalitativ og kvantitativ metode (Christoffersen & Johannesen, 2012, 17). En kvantitativ metode egner seg bra hvis man skal innhente informasjon fra en større gruppe hvor man vil ha svar på konkrete spørsmål som ofte inneholder svaralternativer. Dette er en metode som ikke egner seg for min oppgave der jeg har valgt å bruke en kvalitativ metode for å få svar på problemstillingen min, dette i form av intervju. Jeg vil da få direkte tilgang til det jeg skal undersøke og mer utfyllende og detaljerte svar fra informantene som kan belyse min besvarelse av oppgaven. Deltagerne i undersøkelsen får også muligheten til å uttrykke seg i større grad enn ved en kvantitativ metode.

3.1 Kvalitativt intervju

Jeg har valgt å bruke intervju som metode for å samle inn informasjon. Jeg valgte intervju fordi jeg da eventuelt kan komme med oppfølgingsspørsmål hvis jeg lurer på noe om besvarelsen og informantene har også mulighet til å stille spørsmål underveis, noe som kan utfylle besvarelsene i intervju og problemstillingen min. Jeg har arbeidet en god stund med å jobbe fram en intervjuguide med spørsmål som kunne være til god hjelp til å besvare

oppgavens problemstilling. Jeg opplevde en trygghet å ha intervjuguide og struktur i intervjuene slik at jeg ble sikker på at jeg fikk godt nytte av intervjuene til oppgaven min.

3.2 Personvern og etisk perspektiv

Da jeg skulle finne informanter sendte jeg mail med informasjon om prosjektet og vedlagt et samtykkeskjema. Jeg fikk da svar fra tre pedagogiske ledere som sa jeg villig til å delta. Da jeg ankom barnehagene hadde jeg også med samtykkeskjema skriftlig der vedkommende kunne velge å skrive under på om de ville delta i prosjektet og stille til intervju om temaet. Jeg hadde en del førkunnskap om temaet mobbing, men hadde mindre kunnskap om mobbing spesielt i barnehagen og hvordan barnehagen jobber for å forhindre og forebygge. Dette er et tema jeg brenner for så det var viktig å være bevisst på å gå inn i intervjuene i et objektivt perspektiv.

Jeg har valgt å ikke utlevere spørsmålene til intervjuet på forhånd fordi det da kan være lettere å «pynte» på besvarelsene og det kan oppstå at besvarelsene ikke vil være valid, altså en gyldig og god besvarelse. Jeg vil ikke ha flere enn 3 informanter til prosjektet mitt, da jeg skal ha nok tid til å transkribere og tolke dataene fram til innlevering av bacheloroppgaven.

I undersøkelsen er det brukt lydopptak under intervjuene og prosjektet er meldt fra til NSD. Siden intervjuene ble tatt opp på lydbånd, ble de transkribert og senere slettet for å ivareta informantens anonymitet.

3.3 Informanter

Jeg valgte å intervju 3 pedagogiske ledere der alle har jobbet som pedagogiske leder i over 15 år. Jeg valgte da å intervju både pedagogiske ledere fra kommunale barnehager og pedagogiske ledere fra private barnehager, dette for å observere om det kan være ulikheter mellom pedagogisk leders syn på mobbing og ulike tiltak som blir brukt om det skulle oppstå mobbing i barnehagen i forhold til privat eller kommunal barnehage.

4. Presentasjon av datamateriale

I denne delen skal jeg presentere funnene som har kommet fram under intervjuene. Det handler om å få fram informantenes stemmer, meninger og tankemåter innenfor temaet i prosjektet. Jeg har delt inn funnene i ulike kategorier og samlet besvarelsene under hver kategori.

4.1 Forståelse av begrepet mobbing

To av informantene svarte ganske likt på hvordan de ville definere mobbing. Informant 1 mente at mobbing er krenkende handlinger overfor en annen person, og det kan være både fysisk, psykisk, utestengelse også ulike måter å krenke andre på. Informant 2 mente at mobbing er fysisk, psykisk utestengelse og krenkelse av andre, altså en annen part som begås av en til flere andre. Informant 3 synes det var vanskelig å definere og brukte heller begreper som erting og terging og at mobbing var mer avansert enn det som foregikk i barnehagen, men at noen selvfølgelig kunne føle at de ble mobbet.

Informant 1 og 2 opplevde utestengelse og psykisk mobbing som den mest dominerende formen for mobbing i barnehagen. Samtidig opplevde de trusler som «du får ikke komme i bursdagen min» etc. De begge mente at det var helst mellom alderen 3-6 år de opplevde denne adferden. Informant 3 mente også at det var de eldste som ble mest lagt merke til da det gjaldt utestenging og mobbing. På spørsmålet om hvordan opplever du mobbing forteller informant 3 at hun føler at det sikkert er der, at det er ikke til å skjule at man har enkelte sterke lederpersoner i barnegruppen som kan være ganske nære til å mobbe. Den formen for mobbing som ble mest observert var utestenging og det at enkelte ikke ville leke med andre barn fordi de ikke hadde kul nok leke med seg, fin nok genser osv.

4.2 Samtaler med barna

Informant 1 forteller at de på avdelingen er opptatt av å gi beskjed til barna, snakke med dem når det oppstår og i tillegg veilede dem på hvordan de skal være mot hverandre. Hun forteller også at det er viktig hvordan de voksne i barnehagen er mot hverandre og at det er det som pedagogisk leder er viktig at en jobber med slike ting, «litt i det skjulte», med dette mener hun å ikke fortelle direkte at «jeg anerkjenner deg og dine verdier» men å hele tiden kontinuerlig anerkjenne de andre ansatte foran barnegruppen, takke dem og si fine ting til og om dem. Hun mener det er viktig at de voksne omgås på en god måte og skaper et godt klima og være gode

forbilder og rollemodeller. Informant 2 forteller at de i barnehagen prøver å snakke om å ta alle med i lek og være gode med hverandre, at ikke alle må være bestevenner men at man skal vise at man kan leke sammen fordi. Informant 2 har mest erfaring med småbarn og forteller at det ofte da er lettere å dele barna inn i grupper uten at det bli konflikter ut av det, men påpeker at det da spesielt er viktig å jobbe intensivt med å vise respekt og vennlighet mot andre slik at barna tar dette med seg videre. Informant 3 forteller at mobbing sjelden skjer, men at de jobber med å lære barna å stå opp for seg selv og at de klarer å si at de har fått nok og at stopp er stopp. Samtidig bruker de Grønne tanker – glade barn som er utviklet i samarbeid med flere barnehager og er en del av psykologisk førstehjelp og er et selvhjelpsmateriell rettet mot barn og ungdom. De snakker om ulike følelser som sint, lei seg, flau, glad osv. Samtidig bruker de samlingsstunder til å ta opp det å være alene eller å bruke samlingene på å fortelle om gode handlinger av de andre barna.

4.3 Hva er grunnen til mobbing?

Alle informantene nevnte at sjalusi var den dominerende grunnen for at mobbing i barnehagen oppstår. At barn kan se at et annet barn har en kul leke med seg i barnehagen og egentlig ville hatt en slik selv, men da i stedet for å si at den var kul eller anerkjenne det andre barnet, ser man ofte at det andre barnets leke blir kritisert og latterliggjort. Også dette med bursdagsfeiringer, kommer frem i intervjuene, at barn kommer med trusler om å ikke invitere til bursdag ofte i situasjoner der det er konflikt mellom en leke eller en rolle i lek.

4.4 Å jobbe med personalgruppen

Informant 1 sier at deres fokus på avdelingen er å snakke om å støtte barna, vise en anerkjennelse mot personalet og barna og å være på vakt, og forteller at de også skal obs når en er ute med andre avdelinger, for det kan oppstå konflikter og mobbing ute på tvers av avdelinger mellom barna.

Informant 2 forteller at hovedessensen er å snakke om inkludering av alle i leken og hvordan en skal jobbe mot målet om at barna skal vise respekt og anerkjennelse for hverandre. De snakker også om og jobber mest med er sin egen måte å snakke med andre på, at man må vise sin sosiale kompetanse. Det nytter ikke å fortelle barna at en ikke skal gjøre noe, for å så gjøre det selv. Et eksempel på dette fra informant 2 er i bordsituasjon, der de voksne forteller barna at de ikke skal lene seg over bordene, og så i det neste sekundet lener den voksne seg over bordet for å rekke melken på andre siden. Man må vise handling i det man sier og være gode rollemodeller både på hvordan vi handler, opptre og snakker på. Informant 3 bruker ICDP

(International Child Development Programme) som egentlig er et program for foreldreveiledning, men som de også bruker på personalet. Dette føler hun hjelper på å bli mer bevisst på deg selv, hva du kan gjøre for å gjøre ting bedre for barna og vite hvordan man setter i gang følelsesmessige samtaler.

4.5 Forebyggende tiltak

Som forebyggende tiltak forteller informant 1 at de bevisst deler barnegruppen opp i mindre grupper og at de er årvåkne på at det ikke skal dukke opp en samling av såkalte «eliter». I tillegg snakker de med foreldre om hvordan barnehagen er en arena for alle barn med ulike forutsetninger og at alle kan leke med alle. De slår også fast at de voksne ikke skal styre barnas vennskap. Informant 2 har i hovedsak erfaring med de minste barna i barnehagen og mener det ikke oppstår så mye indirekte mobbing som kan være vanskelig å observere, men at de også bruker metoden å dele opp barnegruppen, sette sammen barn som ikke naturlig ville kommet sammen og skape et godt miljø. Informant 3 forteller at de ikke har noen forebyggende tiltak, men trekker frem det å være tilstede og følge med på hvordan hvert enkelt barn har det.

4.6 Sosial kompetanse som forebyggende metode

Informant 1 tenker at det er viktig at barna blir sterke i seg selv, at personalet ser dem, at barna opplever at de blir sett av de rundt dem og at de opplever å ha betydning i fellesskapet. Hun går ikke mer inn på sosial kompetanse i forhold til forebyggende metode i barnehagen. Informant 2 går mer inn på sosial kompetanse og forteller at de jobber med de forskjellige områdene innen sosial kompetanse og som tidligere sagt at de voksne fremstår som sosialt kompetente både i samtale med barna, foreldre og de ansatte seg imellom. Det at vi er rollemodeller og at barna speiler seg i de voksne, er noe han presiserer godt. Han mener det er en viktig faktor for at barna skal komme ut i skolen med en god grunnmur med sosial kompetanse og respekt for andre.

Informant 3 forteller at de også bruker en slik arbeidsmetode og har stort fokus på leken. Det at man skal ha fokus på det å ha noen å leke med, å spørre barn som er alene om å leke og hvordan man snakker sammen på.

4.7 Foreldresamarbeid

Informant 1 forteller at det er de voksnes ansvar at en har god kommunikasjon med foreldrene og at en setter fokus på dette med hvordan de voksne snakker med hverandre på. På foreldremøter bruker de innimellom å komme inn på hvordan en omgås hverandre, hvordan vi møter andre på og hvordan en snakker om andre foran barna, for eksempel under middagsbordet hjemme. Informant 2 forklarer at de kontakter foreldre om det oppstår mobbing i barnehagen, både foreldre til et barn som mobber, men også foreldre til barn som blir mobbet, slik at de kan snakke med barnet sitt om hvordan barnet har det i barnehagen. Han påpeker også at det viktig å forberede foreldrene på et eventuelt møte, slik at de kan møte barnehagen forberedt på hva som skal snakkes om. Informant 3 mener at nøkkelen er tett dialog og å snakke med foreldrene og påpeker at foreldrene er også en stor del av det å hjelpe barna videre.

5. Drøfting

I denne delen vil jeg drøfte problemstillingen min «Hvordan jobber pedagogiske ledere for å forebygge mobbing?» Jeg vil ta utgangspunkt i funnene fra intervjuene og drøfte disse opp imot teori og forskning.

5.1 Hvordan forstår de pedagogiske lederne begrepet mobbing?

Mobbing i barnehagen er et relativt nytt tema i både den offentlige debatten og blant barnehagepersonalet. Man kan spekulere i om barnehagelærere og pedagogiske ledere legger noe annet i mobbebegrepet enn mobbeforskere og derfor ikke ønsker å bruke begrepet mobbing i barnehagen (Kristensen, ref. i Helgesen, 2014, s 33).

Informant 3 ville ikke bruke mobbebegrepet helt i barnehagen og mente begrepene «erting» og «terging» var mer relevant i barnehagen, men at barn kunne føle at de ble mobbet uten at det vil si at mobbing oppstår. Erting som stadig blir gjentatt, til tross for tegn på ubehag hos den som blir ertet, kan ifølge Roland og Vaaland (2003) likevel regnes som mobbing (Kristensen, 2008, s. 83). Informantene har forskjellige definisjoner og grenser på hva som er mobbing. Informantene 1 og 2 har klare likheter i sin forståelse av mobbebegrepet, mens informant 3 vegrer seg for å bruke begrepet mobbing i barnehagen og generelt med barn i barnehagealder. I forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet» slår 67% av de ansatte og 48% av foreldrene fast at det finnes mobbing i barnehagen. 34 % av foreldrene har selv opplevd at deres barn har vært involvert i episoder de beskriver som mobbing (Lund, Godtfredsen, Helgeland, Nome, Kovac & Cameron, 2015, s. 41). Informant 3 sin påstand om at mobbing ikke skjer i barnehagen, men at det heller forekommer erting, utestenging eller sparking, vil jeg kunne definere som mobbing ut i fra mobbeforskernes definisjon av begrepet.

Grete Sørensen og Erling Roland kommer med definisjonen «*Med mobbing eller plaging forstår vi psykisk og/eller fysisk vold mot et offer, utført av enkeltpersoner eller grupper. Mobbingen forutsetter et ujevnt styrkeforhold mellom offer og plager, og at episodene gjentas over tid ...*» (Roland og Vaaland, 2003, ref. i Helgesen, 2014, s.21). Med denne definisjonen kan man tenke seg at det informant 3 forteller om i forhold til at mobbing ikke oppstår i barnehagen, faktisk kan defineres som mobbing. Denne definisjonen går også igjen i de to andre informantenes forståelse av begrepet, der informant 1 bruker begrepene «*krenkende handlinger*» «*fysisk, psykisk og utestengelse*». Informant 2 bruker også «*fysisk, psykisk utestengelse*» og «*krenkelse av andre*» og som «*begås av en til flere andre*».

I 2015 ble det gjort ny forskning på mobbing i barnehagen av Lund et al. som stiller seg kritisk til begrepene «gjentatt» og «over tid». De ser ut til å bringe inn et nytt og interessant perspektiv på mobbing, dette med tanke på hvordan mobbing kan forstås blant barn i barnehagen når de nå definerer mobbing i barnehagen som «... *handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet*». De opplyser i prosjektet at barna skal bli sett med et helhetlig blikk, der hjemmesituasjonen kan spille inn på hvordan barn opplever mobbing (Lund et al., 2015, s. 45).

Informant 1 forteller også at de drar på kurs og foredrag om mobbing og føler dette styrker personalets oppfatning av mobbing. Informant 1 og 2 brukte ikke begrepene «gjentatt» og «over tid» i intervjuene, noe som kan tyde på at kurs, foredrag og refleksjon er med på å styrke deres kompetanse og at de er oppdatert på utviklingen av mobbebegrepet.

5.2 Hvordan snakker de ansatte med barna om mobbing?

Kartlegging av barnas trivsel og utvikling skjer stort sett på tradisjonelt vis, gjennom observasjon. Det er en tendens til økende bruk både av barneintervju, praksisfortellinger og systematiske samtaler, men disse metodene er likevel langt mindre utbredt enn observasjon (Gulbrandsen og Eliassen, 2012, s. 8). Det kan virke som at ansatte i barnehagen den siste tiden har tilegnet seg mer kunnskap om hvor viktig barneintervju og samtale med barna er i forhold til barns lek og trivsel. Jeg tenker at jo mer kunnskap en har om barns trivsel, jo lettere er det å bidra til utvikling av sosial kompetanse og å forebygge mobbing.

Informant 1 forteller at de på avdelingen er opptatt av «å gi beskjed til barna når noe ikke er greit», «snakke med dem når det oppstår konflikt» og da veilede barna på hvordan de skal være mot hverandre. Hun nevner ikke barneintervju, barnesamtaler eller samlingsstunder med tema trivsel, mobbing, medvirkning etc., men det kan tolkes ut ifra intervjuene at de i barnehagen bruker disse metodene, uten av de blir nevnt i intervjuet.

Nina Knarvik, fagsjef i Norlandia barnehager, mener det er viktig å få inn systematisk informasjon fra barna om deres trivsel og opplevelse av medvirkning. Kvalitetsmessig vil dette styrke forbedringsarbeidet og øke kvaliteten i barnehagene. Dette har hun erfart av intervjuer med barna i barnehager, der spørsmålene ble hentet fra en undersøkelse kalt «Barns trivsel og medvirkning i barnehagen», produsert av NTNU Samfunnsforskning (Jonassen, 2016).

Informant 2 forteller noe lignende som informant 1, men i tillegg at de jobber med å snakke med barna om å få alle med i lek og være gode med hverandre, uten å nødvendigvis presse barn på hverandre. Han understreker at de lærer barna å kunne leke sammen uten å være bestevenner, og det å jobbe intensivt med å vise respekt og vennlighet mot andre slik at barna tar dette med seg videre. Informant 3 forklarer at de jobber med å lære barna å stå opp for seg selv og bruker samlingsstunder til å ta opp ulike følelser, spørre barna spørsmål og vise til gode handlinger mot hverandre. Jeg tolker det å jobbe med å stå opp for seg selv handler om å jobbe med barnets selvfølelse. Barn med lav selvfølelse vil ofte vegre seg for å prøve nye ting og kan eventuelt snakke negativt om seg selv som for eksempel «*jeg er dum*», «*jeg kommer aldri til å lære hvordan jeg gjør dette*.» osv. Barn med dårlig selvfølelse kan føre til at barna opplever stress og i verste fall få psykiske helseproblemer, samt alvorlige vanskeligheter med å løse ulike typer problemer og utfordringer de møter (Lein, 2015). Nina Knarvik mener vi må kunne stole på barnas utsagn og svar og forteller at barna skal bli sett, hørt og tatt på alvor. Det er viktig å høre på barna om hvordan de har det i barnehagen, slik at man kan jobbe videre med kvalitetssikring og trivsel for alle barn (Jonassen, 2016).

5.3 På hvilke måter jobber pedagogisk leder med personalet om temaet?

Barn i barnehagen mobber først og fremst gjennom å stenge noen ute. For å avdekke det som skjer bør de voksne være tett på barna, mener universitetslektor, Marianne Torve Martinsen (Gudjonsson, 2017). Dette går igjen i utsagnene til informantene mine. Informant 1 sier at deres fokus på avdelingen er å snakke med de ansatte om å støtte barna og være på vakt og tilstede for barna. Hun forteller i tillegg at de også skal være observant når en er ute med andre avdelinger, dette fordi det kan oppstå konflikter og mobbing ute på tvers av avdelinger mellom barna.

Informant 2 forteller at hovedessensen i arbeidet er å snakke om inkludering av alle i leken og hvordan en skal jobbe mot målet om at barna skal vise respekt og anerkjennelse for hverandre. Han snakker også om at de på avdeling jobber mest med er sin egen måte å snakke med andre på, og at man viser at man er sosiale kompetente. Det nytter ikke å fortelle barna at en ikke skal gjøre noe, for å så gjøre det selv. «*Man kan ikke fortelle barna at de ikke skal lene seg over bordet under måltid, og så i det neste sekundet lener den voksne seg over bordet for å rekke melkekartongen som er på andre siden.*» Han understreker det å vise handling i det man sier og være gode rollemodeller både på hvordan vi handler, opptre og snakker på. Barn

lærer hvordan de skal være mot andre. Det er særlig i det daglige samspillet med både voksne og barn, og det er i barnehagen at små barn lærer hvordan de skal oppføre seg mot andre. Det er da viktig å vurdere kvaliteten på ulike former for lek og andre hverdagsaktiviteter, uformelt samvær, læringsaktiviteter og i omsorgssituasjoner mot målene for sosial kompetanse og nulltoleranse for mobbing (barne- og familiedepartementet, 2014).

Informant 3 forteller at de aktivt bruker ICDP (International Child Development Programme) som da egentlig er et program for foreldreveiledning, men som de også bruker på personalet. Dette føler hun hjelper på å bli mer bevisst på seg selv, hva du kan gjøre for å gjøre ting bedre for barna og vite hvordan man setter i gang følelsesmessige samtaler med barna.

I løpet av årene 2015-2016 ble pilotprosjektet «Barns trivsel – de voksnes ansvar» gjennomført i ti av Bydel Grünerløkka's barnehager. Prosjektet ble satt i gang med mål om å tilby ansatte i barnehagene kurs i International Child Development Program. De ansatte ga uttrykk for at ICDP er et godt kompetanseverktøy, og over 50 % hadde besvart at de hadde god bruk for ICDP i sin arbeidshverdag. Godt over halvparten var også enige om at de hadde blitt mer empatiske og mer engasjerte i møte med barna. Deltagerne hadde også blitt mer bevisst på sitt eget og de andre voksnes ansvar for at barna blir sett i barnehagen (Fedotova, 2018 s.1-2).

5.4 Hvilke forebyggende tiltak bruker personalet når det kommer til både barn og voksne?

Lund, Helgeland og Kovac har kommet med tre kjerneelementer som er sentrale for å forstå, forebygge, stoppe, håndtere og følge opp mobbing. De poengterer at det er viktig å være bevisst på at også voksne mobber, at man skal se barnet som subjekt som har rett til å medvirke, og sist med ikke minst fylle barnets grunnleggende behov for tilhørighet (2017).

Det er ikke gitt at alle barn automatisk inkluderes i leken og får venner i barnehagen. Også i barnehagen kan det oppstå fenomener som sosiale hierarkier og streving etter å bli akseptert, erting, avvisning av enkeltbarn og konfliktløsning der den sterkeste rett hersker (Barne- og familiedepartementet, 2014). Som forebyggende tiltak forteller informant 1 at de bevisst deler barnegruppen opp i mindre grupper, og at de er årvåkne på at det ikke skal dukke opp en samling av såkalte «eliter». I tillegg snakker de kontinuerlig med foreldre om hvordan barnehagen er en arena for alle barn med ulike forutsetninger og at alle kan leke med alle. De jobber med å slå fast at de voksne, for eksempel foreldre, ikke skal styre barnas vennskap.

Informant 2 har i hovedsak erfaring med de minste barna i barnehagen og mener det ikke oppstår så mye indirekte mobbing som kan være vanskelig å observere, men at de også bruker å dele opp barnegruppen og skape et godt miljø. Barnehagen har en viktig oppgave i å formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar. Mobbing blant småbarn kan forebygges ved at voksne er oppmerksomme på det enkelte barns trivsel og på samværsmonstre i barnegruppen (Barne- og familiedepartementet, 2014). Informant 3 forteller at de ikke har noen forebyggende tiltak mot mobbing i barnehagen, men trekker frem det å være tilstede og følge med på hvordan hvert enkelt barn har det. Hun understreker det samme som regjeringens hefte «mobbing i barnehagen», at nært samarbeid mellom personale og foreldre, systematisk observasjon og refleksjon over kvaliteten på det uformelle samspillet kan sikre at mobbing verken får oppstå eller utvikle seg (2014).

5.5 Hvordan arbeider personalet med sosial kompetanse som forebyggende metode?

Sosial kompetanse er en forutsetning for verdsetting, vennskap og sosial integrering, en ressurs for å mestre stress og problemer, og en viktig faktor for å motvirke utviklingen av problemadferd (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Sosial kompetanse handler om de å kunne kommunisere og samhandle godt med andre mennesker i ulike situasjoner. (Utdanningsdirektoratet, 2017). Informant 1 nevner lite om begrepet sosial kompetanse under intervjuet men understreker å jobbe mot at barna skal bli sterke i seg selv og at de blir sett. Hun forteller også at barna skal oppleve å ha betydning for fellesskapet. Med utsagnet til informant 1 om det å bli sterk i seg selv, tolker jeg som et eksempel innen dimensjonen selvhevdelse i sosial kompetanse.

Evne til selvhevdelse kan være avgjørende for å kunne delta aktivt i sosiale fellesskap. Det ligger også evnen til å stå opp for seg selv og si nei, kunne be andre om hjelp, stå for sine egne meninger og kunne reagere på andres handlinger (Utdanningsdirektoratet, 2017).

Sosial kompetanse er en sentral kompetanse for at enkeltbarn skal lykkes og trives, og for at barnet skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i samspillet med andre barn. «*Et barn som samhandler godt med andre, kan både tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin plass*» (2017). Dette kommer fram i alle tre intervjuene.

Informant 2 setter fokus på å jobbe med hvert enkelt område innenfor sosial kompetanse og at de voksne selv skal fremstå som sosialt kompetente i samtaler i barnehagen. Han presiserer at man er rollemodeller, og barna speiler seg i de voksne som er rundt dem.

I barnehagen har vi mulighet til å fremme barns sosiale kompetanse, og gi et godt grunnlag for deres sosiale utvikling. Man skal være lyttende, tilgjengelig, anerkjennende og kunne sette ord på følelser. En viktig faktor for å lykkes med å fremme barnas sosiale kompetanse, er barnehagepersonalets kompetanse og ferdigheter innen sitt fagområde (Lofstad, 2017).

Informant 3 forteller at de også bruker en slik arbeidsmetode og har stort fokus på leken. Det at man skal ha fokus på det å ha noen å leke med, å spørre barn som er alene om å leke og hvordan man snakker sammen på er avgjørende for å skape et godt miljø. Leken har en egenverdi, men den danner også grunnlag for språkopplæring, kulturell forståelse, fysisk utvikling, tallforståelse og sosial kompetanse (Greve & Løndal, 2012, s.2)

5.6 Hvordan samarbeide med foreldre/foresatte?

Begrepet foreldresamarbeid har i lang tid stått sterkt i arbeidet i barnehagen, men begrepene foreldreveiledning og medvirkning er hyppigere nevnt nå i den nye rammeplanen. Lovverket setter rammer for samarbeidet med foresatte og tydeliggjør hva som er foreldrenes rettigheter og plikter, og hva som er barnehagens ansvar (Glaser, 2018, s. 66-78). Det er barnehagens ansvar å inkludere foreldre/foresatte når mobbing observeres i barnehagen. De foresatte må tas med på råd og det må kunne snakkes om hva de foresatte kan gjøre utenfor barnehagen for å støtte oppunder barnehagens arbeid (Stavanger kommune, u.å). Informant 1 er enig at det er de voksne i barnehagens ansvar at en har god kommunikasjon med foreldrene og at en er obs på hvordan de voksne snakker med hverandre på. På foreldremøter bruker de innimellom å komme inn på hvordan en omgås med hverandre, hvordan vi møter andre på og hvordan en snakker om andre foran barna, for eksempel under middagsbordet hjemme. Dette har også Stavanger kommune satt fokus på, og kommer med eksempel på god praksis innenfor samarbeid med foreldre og mobbing. *Barnehagen og foreldregruppen utarbeider felles retningslinjer for bursdags- og lekeavtaler. Å se andre barn bli invitert med hjem kan oppleves som ekskludering for den som står igjen. Det er viktig å håndtere valg på en inkluderende måte og kommunisere det til barn. Foresatte omtaler positivt andre barn og familier som del av et inkluderende fellesskap. Dette hjelper barnet til å ta inkluderende valg* (u.å).

Å kontakte foreldre om det oppstår mobbing i barnehagen er noe informant 2 setter først på

listen, både foreldre til barn som mobber men også foreldre til barn som blir mobbet. Da kan det gi grunnlag for at barna får gi uttrykk for og samtale om hvordan trivselen til barnet er i barnehagen. Barn har ulike handlingsmønstre for å fortelle og uttrykke seg om mobbing og mistrivsel i barnehagen. Det er derfor viktig å kunne se etter disse tegnene. Når ansatte ser disse signalene er det viktig å reagere fort og støtte barnet. Når det imidlertid skal gjøres konkrete tiltak er det viktig å ikke bli låst i tanken om et offer og en mobber. Man skal ivareta begge parter (u.å). Informant 2 påpeker også at det viktig å forberede foreldrene på et eventuelt møte, slik at foreldrene kan møte barnehagen forberedt på hva som skal snakkes om på et eventuelt foreldremøte. Det er viktig å sikre gode rutiner for foreldresamarbeid. Det er styrer og pedagogisk leders ansvar å sørge for disse rutinene for samarbeidet og ha en inviterende og åpen holdning til foreldrene (Glaser, 2018, s.79).

Informant 3 har nokså lik arbeidsmåte som de to andre informantene og mener nøkkelen til et godt foreldresamarbeid er tett dialog og påpeke for foreldrene at de også er en stor del av det å støtte barna og hjelpe dem videre. Det er viktig at barnehagen støtter foreldrene i deres omsorgsrolle. Dette kan være veiledning, råd og hjelp i tråd med foreldrenes behov. På denne måten kan barnehagen være med på å styrke foreldrene i den betydningsfulle prosessen det er å gi omsorg til og oppdra barna. Foreldrene har det grunnleggende ansvaret for barnet sitt og er da også en indirekte ansvarlig for at det trives i barnehagen. Foreldrene er barnets anker i tilværelsen, og hvordan foreldrene har det er betydningsfullt for barnets opplevelse av seg selv og sine omgivelser. Når foreldrene er trygge på at barnet har det godt i barnehagen, vil det ha en positiv effekt på barnets opplevelse av sin egen barnehagehverdag (Foreldreutvalget for barnehager, u.å).

7. Avslutning

Forskning fastslår at mobbing er et problem i barnehagen og viser til at minst ett barn i hver barnehage blir mobbet, samtidig mener én av fire voksne at det er overdrevet fokus på mobbing, noe som er urovekkende.

Innledningsvis refererte jeg til forskning der det kom fram at 12% av barn i barnehagen sier at de ofte blir plaget av andre barn i barnehagen, men i annen forskning menes det at barn ikke er moden nok til å gjennomføre bevisste og systematiske utfrysninger av andre. Dette avkrefter informantene mine og viser til forståelse og kunnskap om mobbing i barnehagen.

Det ser ut til at fokus på mobbing i barnehagen har økt de siste årene. Når det kommer til problemstillingen min har jeg i noe grad fått svar. I funnene mine kom det fram at de pedagogiske lederne arbeider kontinuerlig og mener de selv bruker en god arbeidsmetode for å forebygge mobbing i barnehagen. Informantene viser at de er oppdatert på temaet og er bevisst på sitt ansvar i barnehagen. De viser engasjement om temaet og reflekterer over det pedagogiske arbeidet og legger vekt på refleksjon over egen praksis og egen væremåte rundt både voksne og barn. Det kan peke mot at mobbing i barnehagen er satt på dagsorden, og det ser ikke ut til å være store forskjeller mellom privat og kommunal barnehage i forhold til arbeidet mot mobbing. Det som også har kommet fram i oppgaven er at de ansatte i barnehagen har en viktig jobb med å forebygge mobbing og det er viktig at personalet observerer barnas lek og uttrykksformer. Barnehagepersonalet skal gi barna støtte og veiledning.

I forhold til problemstillingen om hvordan pedagogiske ledere jobber for å forebygge mobbing har jeg kommet fram til at de pedagogiske lederne jobber med flere områder for å forebygge mobbing. Formidling av verdier, sosial kompetanse og lek står sentralt i arbeidet. Dette ser jeg på som viktige områder å jobbe med for å forebygge mobbing og forskning viser også til dette.

Gjennom denne prosessen har jeg lært at mobbing kan være mer enn vi ser, og at det kan være vanskelig å oppdage. Jeg har fått innblikk i ulike perspektiver på mobbing og har med dette fått en dypere forståelse av begrepet mobbing. Jeg har sett viktigheten av å reflektere over egen praksis, teamarbeid for å jobbe mot en mobbefri barnehage, og jeg har blitt mer bevisst på egne holdninger og handlinger. Som fremtidig barnehagelærer vil jeg dra nytte av den kunnskapen denne oppgaven har gitt meg for å arbeide videre mot mobbing i barnehagen.

Litteraturliste:

Barne- og familiedepartementet. (2014). *Mobbing i barnehagen*. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0006/ddd/pdfv/210592-mobbing_skjerm_bokm.pdf

Fedotova, A. (2018) *ICDP – et kompetansehevende og helsefremmende verktøy for de ansatte i barnehagene?* Hentet fra:

https://www.icdp.no/wpcontent/uploads/2018/11/Rapport_Implementering-av-ICDP-i-Bydel-Gr%C3%BCnerl%C3%B8kkas-barnehager_Layout-edit-3.pdf

Gjørund, P. & Huseby R. (2011) *Psykologi 2 – Menneske i gruppe og samfunn*. Latvia, Cappelen Damm AS.

Glaser, V. (2018) *Foreldresamarbeid – Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2.utg) 0105 Oslo, Universitetsforlaget AS.

Greve, A. & Løndal, K. (2012) *Læring for lek i barnehage og skolefritidsordning*. Nordisk Førskoleforskning. Hentet fra: <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/447/439>

Gudjonsson, I. (2017) *Slik kan din barnehage jobbe bedre mot mobbing*. Hentet fra:

<https://www.barnehage.no/artikler/slik-kan-din-barnehage-jobbe-bedre-mot-mobbing/427517>

Gulbrandsen L. & Eliassen, E. (2013) *Kvalitet i barnehager - Rapport fra en undersøkelse av strukturell kvalitet høsten 2012*. NOVA Rapport 1/2013. Hentet fra:

http://www.nova.no/asset/6157/1/6157_1.pdf

Helgesen, B. M. (Red.). (2014). *Mobbing i barnehagen*. Oslo, 0105, Universitetsforlaget AS.

Høiby, H. & Trolle, A. (2012). *Stopp ertingen – arbeid med inkluderende miljøer i barnehagen*. Oslo 0111, Kommuneforlaget AS.

Jonassen, T. (2016) *Intervjuet flere hundre barn om trivsel og vennskap i barnehagen*. Hentet fra: <https://www.barnehage.no/artikler/intervjuet-flere-hundre-barn-om-trivsel-og-vennskap-i-barnehagen/428609>

Johansen, Ø. (2017). *Tok debatten om mobbing: «Aldri barns ansvar»*. Hentet fra:

<https://www.barnehage.no/artikler/tok-debatten-om-mobbing-aldri-barns-ansvar/428012>

Kristensen, Ø, M. (2008) *Kampen om mobbebegrepet - En diskursanalyse av begrepet mobbing i barnehagen*. (Masteravhandling) Universitetet i Bergen, Bergen

Kunnskapsdepartementet (2006) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>

Lein, M. (2015) *Hvordan øker du barnets selvfølelse?* Hentet fra:

<https://nhi.no/familie/barn/hvordan-oket-du-barnets-selvfoelse/>

Lofstad, M. (2017) *Slik gir du barnet sosiale ferdigheter*. Hentet fra:

<https://www.utdanningsnytt.no/forste-steg/debatt/2017/april/slik-gir-du-barnet-sosiale-ferdigheter/>

Lund, I. (2014) *Tydelige og varme voksne i møte med mobbing i barnehagen*. I Helgesen, B.

Lund, I. (Red) (2015). *Hele barnet, hele løpet: Mobbing i barnehagen*. Hentet fra:

<http://www.forebygging.no/Global/mobbing%20i%20barnehagen%20rapport.pdf>

Lund, Helgeland & Kovac. (2017) *På vei mot en ny forståelse av mobbing i et folkehelseperspektiv*. Hentet fra:

<http://www.journals.uio.no/index.php/adno/article/view/4691/4914>

Mikdad, H. (2017) *Identitet og gruppetilhørighet Betydning av minoritetselevens identitet for tilhørighet i jevnaldersgrupper – en kvalitativ undersøkelse*. (Masteravhandling) Høgskolen i Østfold, Sarpsborg.

Roland, E. (2007) *Mobbings psykologi* (2.utg.). Oslo, 0105, Universitetsforlaget AS.

Sandgrind, S. W. (2015) *Hver fjerde voksen bagatelliserer mobbing i barnehagen*. Hentet fra:

<https://www.barnehage.no/artikler/hver-fjerde-voksen-bagatelliserer-mobbing-i-barnehagen/426315>

Stavanger kommune. (u.å) *Handlingsplan mot mobbing i barnehagen*. Hentet fra:

<https://www.stavanger.kommune.no/siteassets/samfunnsutvikling/planer/temaplaner/barnehageplaner/handlingsplan-mot-mobbing-i-barnehagen.pdf>

Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere* (2. utg.). 0130, Oslo, Norge: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Tranøy, K. E (2019). *Metode*. Hentet fra: <https://snl.no/metode>

Utdanningsdirektoratet (2017) *Barns trivsel - voksnes ansvar, sosial kompetanse* Hentet fra:
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/5-Sosial-kompetanse/>

Utdanningsdirektoratet (2017) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra:
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Vedlegg:

Vedlegg 1. Samtykkeskjema

Høgskulen på vestlandet

Samtykkeskjema «Mobbing i barnehagen»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut at hvordan pedagogiske ledere jobber for å forebygge indirekte mobbing i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Forskning viser at minst ett barn i hver barnehage blir mobbet. Samtidig mener én av fire voksne at fokuset på mobbing i barnehagen er overdrevet.

I og med at det er forskjellige formeninger om hva mobbing er, og hvor grensen til mobbing går, vil jeg se nærmere på hvordan pedagogisk leder oppfatter mobbing og hvordan pedagogisk leder arbeider for å forebygge mobbing i barnehagen, med fokus på indirekte mobbing.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet, Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett (FLKI) er ansvarlig for forskningsprosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Kriteriet for å bli valgt ut til å delta i forskningsprosjektet er at en er pedagogisk leder og jobber med barn fra 0-6 år. Det vil være ca. 3 pedagogiske ledere som vil bli trukket ut til å delta i studien.

Hva innebærer det for deg å delta?

I studien vil jeg bruke et kvalitativt intervju der jeg spør deg noen spørsmål angående tema i studien. Dette vil ta ca. 20-30 minutter og intervjuet vil bli tatt lydopptak av. Dette skal senere transkriberes og slettes og du vil være helt anonym i studien.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Prosjektet vil være tilgjengelig for meg og min bachelorveileder. Undersøkelsen er anonym og deltagerne vil ikke kunne bli gjenkjent i publikasjonen. Lydopptakene vil bli lagret uten navn og vil bli slettet når prosjektet er ferdigstilt og innlevert 31.mai 2019. Opplysningene om deg vil bli behandlet basert på ditt samtykke.

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS har vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

å få rettet personopplysninger om deg,

få slettet personopplysninger om deg,

få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og

å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Med vennlig hilsen

Rikke Tvedt Øvrebotten

mail: rikke.ovrebotten@hotmail.no

telefon: 45001843

Veileder:

Jannice Eikefet Berland

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Mobbing i barnehagen* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 31.mai 2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2. Intervjuguide

Intervjuguide

Forhåndsinformasjon

Si litt om temaet for intervjuet og hva man kommer til å stille spørsmål om

Temaet i dette intervjuet handler om mobbing og utestenging i barnehagen.

Hvordan intervjuet blir dokumentert og hva som blir gjort med datamateriale når prosjektet avsluttes?

Intervjuet blir dokumentert ved hjelp av lydopptak som videre blir transkribert og vil bli slettet når prosjektet er over.

Anonymitet og identifisering

Deltagerne i denne undersøkelsen vil bli anonymisert og kan ikke identifiseres eller gjenkjennes ved publisering. Lydopptak vil ikke bli lagret med navn eller noe som kan identifisere personen.

Rett til å avslutte intervjuet

Deltageren har når som helst rett til å avslutte intervjuet eller trekke seg fra prosjektet, uten å oppgi noen grunn for det.

Hvor lenge vil intervjuet vare

Intervjuet vil vare ca. 20-40 minutter, avhengig av avbrytelser eller at informanten for eksempel må dra.

Intervju

Bakgrunnsinformasjon:

- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
- Hvor mange år har du jobbet som pedagogisk leder?
- Hvilken aldersgruppe har du mest erfaring med?

Spørsmål:

- Hvordan vil du definere begrepet mobbing?
- Hvordan opplever du mobbing i barnehagen?
- Kan du gi et eksempel på mobbing i barnehagen?
- Hvilke former for mobbing opplever du mest i barnehagen?
- Hvordan snakker dere med barna om mobbing i barnehagen?
- Hva tenker du er grunnen til at mobbing foregår i barnehagen?
- Hvordan snakker dere med personalgruppen om mobbing i barnehagen?
- Hvilke forebyggende tiltak bruker dere på deres avdeling/base/barnehage?

Hvordan tenker du dere kan arbeide med sosial kompetanse som forebyggende metode i barnehagen?

- Hvordan samarbeider dere med foreldre hvis et barn mobber eller blir mobbet?

- Er det noe mer du vil legge til før vi avslutter?